

Zápis z obhajoby dizertační práce

Student:	Mgr. Michael Beníšek
Studijní program:	Filologie
Studijní obor:	Obecná lingvistika
Název práce:	„Eastern Uzh varieties of North Central Romani“
Jazyk práce:	angličtina
Jazyk obhajoby:	čeština
Školitel:	Mgr. Viktor Elšík, Ph.D.
Oponenti:	Evangelia Adamou, Ph.D. Anton Tenser, Dr.
Datum obhajoby:	29. 6. 2017
Místo obhajoby:	UK FF, nám. Jana Palacha 2, Praha 1, místnost 419/A
Předseda komise:	doc. PhDr. Jiří Nekvapil, CSc.

14:00 Předseda komise doc. Nekvapil zahájil obhajobu, představil sebe a přítomné členy komise. Přítomným pak představil studenta.

14:02 Školitel dr. Elšík seznámil přítomné stručně se svým hodnocením studentova studia a jeho dizertační práce, které uvedl ve svém písemném vyjádření. Korigoval dva údaje z písemného vyjádření (čistý čas studentova terénního výzkumu a počet glosovaných větných příkladů).

14:07 Student seznámil přítomné s tezemi své dizertační práce. Sdělil zejména: Variety, které jsou předmětem jeho dizertace, nebyly dosud nikdy popsány. Při volbě jejich pojmenování „užské“ se inspiroval praxí dialektologie slovanských jazyků oblasti. Sběr materiálu probíhal 10 let od roku 2007, v tradičních lokalitách a domácím prostředí, vzorkem bylo 40 mluvčích (ročníky 1929 až 1998). Nahrávky zahrnují spontánní i elicitovanou mluvu. Z celkem 130 hodin materiálu dokázal zpracovat hodin 50. Práce má za cíl popis jazyka, teorie v ní je pouze nástrojem; nepopisuje proto v rámci ani jediné teorie. Popis je primárně synchronní, diachronie se omezuje na příležitostné poznámky a pouze v rámci fonologické kapitoly na cca osmistránkovou sekci. V práci využívá funkčně-typologickou literaturu (Haspelmath aj.). Kombinuje sémaziologický a onomaziologický přístup; první v práci ale převažuje.

14:23 Školitel shrnul posudek nepřítomné oponentky dr. Adamou. Ta jako pozitiva práce uvádí dosažení cíle práce, popisu příslušného jazyka a dále skutečnost, že student pracuje s romistickou i

typologickou literaturou; jako negativa uvádí absenci závěru, omezenou a převážně romistickou literaturu, nerozlišování mezi elicitovaným a spontánním materiálem či absenci konfrontace romských dat s uváděnými teoriemi. V závěru posudku dr. Adamou doporučuje předloženou dizertační práci k obhajobě.

14:28 Předseda komise shrnul posudek nepřítomného oponenta A. Tensera. Oponent doporučuje práci k obhajobě a navrhuje studenta hodnotit „prospěl“. Jako klady jmenuje originalitu (práci s nepopsaným jazykem), zároveň ale její konzistentnost s lingvistickými tradicemi, to, že zdůrazňuje variaci v popisovaném klastru variet a předčasně negeneralizuje. Posudek obsahuje několik otázek, student by na ně měl odpovědět.

14:30 Student reagoval na posudek E. Adamou. Literatura v práci zabírá více stran, než oponentka uvádí. Mezi elicitovanými a spontánními daty student ve skutečnosti velice striktně rozlišuje, užívá pro to zkratky, které jsou vysvětleny v úvodu práce. Závěr by v dizertaci být samozřejmě mohl, ale předložená práce je gramatickým popisem, kde shrnutí nebývá (resp. není nutné). Cílem práce nebylo konfrontovat data s teoriemi, ověřovat platnost teorií, teorie jsou v ní pouze nástrojem. Ad. výtku, že čtenář práce není uveden do problematiky accessibility hierarchy (Keenan a Comrie): doktorand předpokládal, že čtenář ji zná, nebo se v opačném případě, pokud ho to bude zajímat, obrátí na citovanou literaturu; dále konstatuje, že popisované jevy jsou v souladu s touto hierarchií, a to i v případech, kdy to tak na první pohled nevypadá – domnívá se, že to v práci formuluje jasně. Doktorand si také myslí, že v posudku dr. Adamou je ukryt jistý rozpor, když na jednom místě stojí, že teoretické koncepty využívá.

14:48 Student reagoval na posudek A. Tensera (na otázky v něm položené). Slovo *čha* nemá vokativ, ačkoli jde jinak o produktivní pád; na oslovení se užívá několik frází/slov, mezi nimi *more*, nicméně toto slovo nelze chápat jako supletivní formu k *čha*, protože není na stejné pragmaticko-sémantické rovině (slouží k oslovení vrstevníků nebo téměř až opovržlivému oslovení mladšího starším). Zdrojem derivačního sufixu *-ovist-* jsou asi kontaktní slovanské dialekty. Pracovním problémem je fakt, že derivační morfologie lokálních dialektů ukrajinštiny je nedostatečně popsána. Doktorand může potvrdit domněnku oponenta, že zdrojem funkcí pádových markerů jsou kontaktní jazyky (slovanské, ale také maďarština). Předložka *važ* je sice zděděná, ale její původní funkce je neznámá; v popisovaných varietách se nepoužívá v lokálních frázích, jinak ale její užití odpovídá předložce *za* v severoslovanských jazycích (např. pro vyjádření ceny apod.), což určitě nebude náhoda. Aktionsartový prefix a adverbiální modifikátor sloves se vzájemně nekombinují; řídké výjimky v popsaném materiálu lze vysvětlit jako adverbiální modifikaci slovesa, které bylo už s aktionsartovým prefixem přejato z kontaktního jazyka, a jde možná dokonce o okazionalismy (ani u přejatých sloves totiž nejde o běžný jev).

15:13 Předseda komise zahájil diskusi. V ní vystoupili:

Doc. Nekvapil: Výtka oponentky, že chybí závěr, má přece jen jistou váhu. Práce končí abruptně čtyřmi příklady a také má úvod, takže by to chtělo „žánrovou symetrii“. Mohly by tam být alespoň jisté „concluding remarks“, třeba úkoly pro další výzkum.

Dr. Elšík: Nicméně polovina deskriptivních gramatik závěr nemá. – Možná by bylo namístě položit si ještě otázku, proč se oponent ptal na pádové markery.

M. Beníšek: Je to jeho téma.

Dr. Elšík: Řešíš v práci v této sekci diachronii?

M. Beníšek: Ne.

Dr. Elšík: V dalším výzkumu by tedy možná nebylo špatné systematizovat diachronní pasáže.

Dr. Sloboda: Kandidát se celý čas bránil, že cílem práce není teoretický přínos. Ale někdo, třeba dr. Adamou, by něco takového alespoň v závěru čekala. Proč se tomu bránit?

M. Beníšek: Možností je mnoho, každého teoretika zajímá něco jiného, nelze to předem odhadovat.

Dr. Sloboda: Při popisu jazyka se věnuje větší pozornost typologicky zajímavým jevům, např. v případě slovenštiny dlouhým likvidám.

M. Beníšek: V popisu to tak dělám, např. věnuji zvýšenou pozornost dlouhým vokálům.

Doc. Nekvapil: Striktní oddělování deskripce a teorie není možné, každá deskripce je už nějak teoreticky ukotvená.

M. Beníšek: Cílem práce je popis, teorie je pouze nástroj.

Dr. Sloboda: Zohlednil jsi osoby různých generací atd., což je správné. Ale nepopisuješ komunikační situace – jsou tu různé případy (např. komunikace dětí ve škole může být jiná než v rodině).

M. Beníšek: Materiál je ale žánrově bohatý. Komunikaci dětí ve škole jsem ale nenahrával.

Doc. Nekvapil: Něco jiného je komunikovat v nějaké situaci, něco jiného pak o té situaci vyprávět.

M. Beníšek: Pro gramatický popis to není podstatné. V práci nepopisuji lexikum a záležitosti pragmatiky.

Doc. Nekvapil: Některé formy ale v různých situacích získávají jiné funkce.

M. Beníšek: Netvrdím, že gramatický popis je naprosto vyčerpávající.

Doc. Nekvapil: Máte teď jedinečnou znalost příslušného jazyka. Co s tím plánujete dělat dále?

M. Beníšek: Pár článků, úprava dizertace do formy na vydání. Pracuji i na slovníku, to bude ovšem vyžadovat ještě mnoho práce. Neměl by být pouze pro čistě akademické účely, rád bych tím v něčem přispěl i samotné komunitě. Časem se možná zaměřím i na učebnice.

Dr. Elšík: Navrhuješ v práci vlastně i transkripci...

M. Beníšek: Vycházím v tomto směru i z písemné komunikace mluvčích na internetu apod. Ta mě ostatně i přivedla k analýze dlouhých vokálů jako bifonematických sekvencí, když mi bylo např. nápadné, že mluvčí píše dlouhý vokál *í* jako sekvenci *ij*.

Dr. Sloboda: Jak je to v oblasti s problematikou migrace?

M. Beníšek: Všichni moji konzultanti žijí celý život v oblasti.

Dr. Sloboda: Neprojevíly se nějak třeba důsledky 2. světové války a československé ztráty Podkarpatské Rusi?

M. Beníšek: Všichni konzultanti žili celý život na místě, možná kromě výjezdů za prací do Ruska a Střední Asie. Jsou ovšem případy, kdy se někteří mluvčí v rámci oblasti přestěhovali z jedné lokality do jiné.

Dr. Sloboda: Oponentka naráží ještě i na to, že v práci chybí tabulkový přehled demografických charakteristik konzultantů.

Doc. Nekvapil: Čtenář chce, aby dlouhý text byl přehledný.

Dr. Elšík: Práce je ve srovnání s mnohými gramatikami ohleduplností vůči čtenáři nadstandardní.

15:30 Předseda komise ukončil samotnou obhajobu a komise zahájila neveřejné zasedání o klasifikaci obhajoby dizertační práce.

Předseda komise seznámil studenta a přítomné s výsledkem obhajoby: Obhajoba dizertační práce byla klasifikována jako prospěl.

Zapisovatel: Mgr. Ján Bakyta, Ph.D.